

เรือนไทยภาคใต้

เนื่องจากสภาพภูมิประเทศของภาคใต้มีลักษณะเป็นคาบสมุทร มีทั้งมรสุมตะวันตกและตะวันออกพัดผ่านจึงมีฝนตกชุกมีพายุและลมแรงเกือบตลอดปี แม้อากาศค่อนข้างร้อนจัดเพราะใกล้เส้นศูนย์สูตร แต่ก็มี ความชื้นสูง สภาพเหล่านี้มีอิทธิพลต่อสถาปัตยกรรมพื้นบ้านของภาคใต้หลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่เกี่ยวกับรูปแบบของเรือนไทยภาคใต้

เอกลักษณ์พิเศษอย่างหนึ่งของเรือนไทยภาคใต้อันเนื่องจากมีฝนตกชุกและความชื้นสูง คือ การไม่ฝังเสาลงในดิน แต่จะวางทุกเสาลงบน "ตีนเสา" โดยใช้ท่อนไม้เนื้อแข็ง หรือก้อนหิน หรือหล่อเป็นแท่งซีเมนต์รองรับไว้ แล้วใช้วิธีบากประกบ ใช้ซื่อแปและคานบังคับเสาให้ตั้งเข้ารูปแล้วจึงขึ้นตั้งวางจันทันแป และเครื่องประกอบอื่นๆ ได้แก่ ราง ครอบ กระจัง มุงหลังคาปูพื้นและกันฝน เครื่องเหล่านี้จะช่วยยึดโยงกันเองสามารถทรงตัวเรือนไว้ทั้งหมดอย่างมั่นคง เหตุที่ไม่ฝังเสาลงในดิน เพราะเมื่อฝนตกชุกสภาพดินยืดหยุ่นมาก โอกาสเสาะจะทรุดมีได้มาก นอกจากนั้นพื้นดินที่ชุ่มชื้นด้วยน้ำฝนจะเป็นที่อยู่ของปลวกและเชื้อราต่างๆ สิ่งเหล่านี้จะกัดกร่อนทำให้เสาผุพังเร็วขึ้น นอกจากนั้นการใช้ดินเสารองรับยังช่วยให้เป็นผลดีต่อการเคลื่อนย้ายบ้านอีกด้วย

การที่ภาคใต้มีลมแรง และฝนชุกตลอดปี บังคับให้ชาวภาคใต้ปลูกเรือนมีความสูงไม่มากนัก มีหลังคาลาดชัน และให้ปลายเสาเอนเข้าในเล็กน้อย และถ้ากันฝนกระดานนิยมวางกระดานตามแนวนอนให้ริมล่างของแผ่นบนทับริมบนของแผ่นล่างตามลำดับ เหตุที่ทำให้ตัวเรือนเตี้ยก็เพื่อไม่ให้ต้านลมมากเกินไปที่ทำให้หลังคาลาดชัน ก็เพื่อไม่ให้ลมปะทะปลายจากหรือหางกระเบื้อง และทำให้น้ำฝนที่ตกต้องหลังคาไหลเร็วและเสด็จน้ำเร็ว น้ำฝนไม่ขังและแฉะขึ้นอยู่นาน ช่วยให้หลังคาคงทนและไม่รั่วซึม ที่ตั้งปลายเสาให้เอนเข้าหากันเล็กน้อยนั้นเรียกตามภาษากลันว่า "ทรงข้างเยี้ยว" ช่วยให้ฝาทันกันมีลักษณะส่วนล่างค่อยๆ ผายออกเล็กน้อยคุณลักษณะเช่นนี้ ช่วยผ่อนการต้านลมได้ดียิ่งขึ้น ทั้งช่วยบังคับให้ลมบางส่วนลอดผ่านช่องลมเหนือฝาเข้าไปในตัวบ้าน ทำให้อากาศถ่ายเทดีขึ้น นอกจากนี้ยังช่วยกันไม่ให้ฝนสาดเข้าได้ถุน

บ้าน เพราะโดยปกติได้ถุนบ้าน จะใช้ประโยชน์หลายลักษณะ โดยเฉพาะท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ทะเล เช่น ชาวเกาะภูเก็ต เกาะสมุย สภาพที่พายุจัดและฝนตกชุก เป็นเงื่อนไขบังคับให้การปลูก เรือนสมัยก่อนนิยมปลูกเป็น เรือนโดดเดี่ยวไม่นิยมทำระเบียง ออกมาทางด้านข้าง หรือด้าน สกิด เพราะลมมรสุมมักพัดพา น้ำฝนสาดเข้าระเบียงทำให้เรือน ผุเร็ว ที่ถ่ายถอดแบบเรือนจาก ถิ่นอื่นมาทำเป็นระเบียง หรือมี ชานแล่นระหว่างเรือน ๒ หลัง

หรือทำระเบียงข้างเพียงหลังเดียว ก็ต้องทำฝาผนังหรือปิดกันสาดจนมิดชิด เพื่อป้องกันฝนสาด

ชานเรือนภาคใต้นิยมปลูกด้วยไม้เคี่ยมหนาประมาณ ๒ นิ้ว กว้างประมาณ ๑๒ นิ้ว ให้ความยาวตลอดห้องไม่นิยม ต่อกกลาง การปูนิยมเว้นช่องห่างกันประมาณ ๑ นิ้ว และไม่ต้องตอกตะปู ทั้งนี้เพราะไม้เคี่ยมทนแดดทนฝนดีกว่าไม้อื่น ๆ น้ำฝนจะได้ไม่ซังในร่องไม้

การวางตัวอาคารของเรือนภาคใต้นิยม "ปลูกลอยหวัง" คือปลูกให้ด้านยาวพุ่งไปทิศตะวันตกและทิศตะวันออก จนเกิดเป็นคติความเชื่อว่า "ห้ามปลูกเรือนขวางวัน" คือห้ามปลูกด้านยาวพุ่งไปทิศเหนือและทิศใต้ เหตุผลที่แท้จริงคือ การปลูกขวางตะวันนอกหน้าบ้านต้องหันไปทิศตะวันตกหรือทิศตะวันออกอันทำให้แสงแดดส่องร้อนจัดตลอดครึ่งวัน แล้ว ยังเป็นการต้านทางลมทางฝน ฝนจะสาดเข้าบ้านและอาจจะถูกพายุพัดพังได้ง่ายเว้นแต่เรือนข้าว ซึ่งมักปลูกอย่าง มั่นคงเป็นพิเศษและมีข้าวบรรจุอยู่เต็มยากที่จะถูกพายุพัดพังได้ และเรือนข้าวนั้นยังต้องการให้แดดส่องอยู่ตลอดวัน เพื่อ ข้าวเลี้ยงจะได้ไม่อบชื้นเสียเร็ว เรือนข้าวจึงนิยมปลูกขวางตะวัน

หน้าต่างบ้านภาคใต้นิยมเป็นช่องเล็กๆ ถ้าทำให้เปิดปิดได้ มัก

เปิดเข้าข้างในหรือถ้าเปิดออกข้างนอกจะใช้วิธีแขวนห้อยแล้วใช้ไม้ค้ำยันให้ ส่วนล่างเปิดอ้าออก โดยวิธีนี้ไม่ต้องใช้ขอสับ กันลมพัดได้ดีและสะดวกใน การปิดเปิด

หน้าจั่ว ซึ่งชาวภาคใต้เรียกว่า "หุ้มกลอง" นิยมปิดทึบ ถ้าเป็นบ้านแบบหลังคามุงด้วยกระเบื้อง หลังคาส่วนที่ยื่น
เลยหน้าจั่วออกมาจะตีไม้กระดาน ใต้กระเบื้องเพื่อกันไม่ให้ลมพัดพากระเบื้องปลิวเรียกส่วนนี้ว่า "หน้าผ้า" และตรงเชิงของ
หน้าจั่วจะทำเป็นหลังคาขวางเอียงลาดลงมาเพื่อกันฝนสาดเรียกหลังคาส่วนนี้ว่า "ปีกนก" จะเห็นได้ว่าธรรมชาติมีอิทธิพล
ต่อวิถีชีวิตของมนุษย์อย่างมากไม่ว่าจะทำการสิ่งใดธรรมชาติก็เข้ามาเกี่ยวข้องทั้งสิ้น

แหล่งที่มา

ประพัฒน์ กุสุมานนท์ ชีวิตไทย ชุด ฮีตฮอยเฮา กรุงเทพฯ โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ๒๕๓๗

